

Læsepolitik

for folkeskolerne i Allerød Kommune
2010

Indhold

Forord	3
Formål for læseundervisningen	4
Læsevejledere	4
Dansklærerens ansvar i forbindelse med læsning	5
Faglærerens ansvar i forbindelse med læsning	5
Tosprogede elever	5
Lærernes mulighed for vejledning og rådgivning	6
Specialpædagogisk bistand	6
Læsekonference	8
Læsetestning af klasser	8
Kommunalt mål for elevernes læsefærdighed	8
Vejledende retningslinjer for læseundervisning i folkeskolerne i Allerød Kommune	9
God læsefærdighed	10
Den interaktive læsemodel	10
Læsning i indskoling	12
Læsning på mellemtrinnet	13
Læsning i udskoling	14

Redaktion:

Allerød Kommunes læsevejledere og skoleledere
Koordinerende tale/hørekonsulent Inge-Lise Sponholtz
Udviklingskonsulent Kirsten Barnkob

Forord

Læsning giver os mulighed for at forstå mange verdener – faktuelle som fiktive, fortidige som nutidige.

Vi læser af både æstetiske, lystbetonede, sociale og uddannelsesmæssige grunde, for at blive underholdt og slappe af, for at få ny viden, for at udvikle vores færdigheder, for at følge en brugsanvisning, for at finde vej på et kort, for at få en forståelse for verden omkring os og for at forstå os selv. At udfylde en forsikringsformular, skrive et læserbrev, læse en godnathistorie, deltage i møder med dagsordner, vedtægter og referater, eller surfe på internettet er alt sammen en del af den skriftsprogskultur, vores sociale fællesskab bygger på.

I dag indgår læsning og skrivning i samtlige af skolens fag, i stort set alle uddannelser, på arbejdspladsen, i hjemmet og i samfundslivet. Gode læse kvalifikationer er altså et krav fra det moderne samfund.

Læsning kan være med til at ændre vores liv.

Læsepolitikken for folkeskolerne i Allerød Kommune omfatter børn og unge fra børnehaveklasse til 10. klasse.

I læsepolitikken forstås læsning som en betegnelse for samspillet mellem tale, lytte, læse og skrive.

Intensionen med læsepolitikken er at skabe et fælles forventningsniveau i Allerød Kommune til elevernes læseudvikling og sikre:

- at læseindsatsen og læseudviklingen styrkes
- at en tidlig, systematisk og forebyggende indsats bevirker at færrest mulige børn får læsevanskeligheder
- at børn rummes og tilgodeses i det almene læringsmiljø, så færrest mulige børn udskilles til særlige foranstaltninger pga. læsevanskeligheder.
- at tilstræbe at unge, der forlader folkeskolen, er så dygtige læsere, at de kan gennemføre en ungdomsuddannelse.

Den foreliggende læsepolitik er den overordnede ramme for arbejdet med læsning på folkeskolerne i Allerød Kommune.

Igennem adskillige år har der været fokus på folkeskolens undervisning i læsning, og på folkeskolerne i Allerød Kommune gennemføres der allerede meget god, spændende og vidensbaseret læseundervisning. Mange af eleverne læser godt, men for at kunne sikre intensionerne med læsepolitikken for så mange elever som muligt, er det skolernes opgave at udarbejde lokale handleplaner, hvor læseundervisning, -evaluering og -opfølgning

beskrives i forhold til den viden, skolen råder over – gerne ud fra de mange spændende initiativer, der allerede er i gang lokalt.

Formål for læseundervisningen

Undervisningen skal gennem hele skoleforløbet danne basis for en levende læsekultur, der fremmer sproglig udvikling, videnstilegnelse, litteraturforståelse, indsigt, oplevelser, løbende læseudvikling og personlig udvikling.

Flest muligt skal lære at læse i almenundervisningen.

Eleverne skal beherske læsning på et niveau, der sætter dem i stand til på alle trin i skoleforløbet at anvende læsning funktionelt i deres læringsprocesser.

Undervisningen skal tidligt i skoleforløbet give eleverne:

- lyst til at tale, lytte, læse og skrive
- funktionelle læse- og skrivefærdigheder
- selvstændige, alderssvarende læsestrategier
- god læseforståelse
- gode læsevaner

God læseundervisning bygger bl.a. på

- indsigt i elevernes læseudvikling gennem teoretisk viden, undervisningserfaring og evaluering
- indsats gennem evaluering, målsætning og elevhandleplaner

Læsevejledere

På alle folkeskolerne i Allerød Kommune er der lærere, der er uddannet og fungerer som læsevejledere.

Læsevejledernes kompetencer:

- en særlig interesse for og indsigt i viden om læsning og skrivning
- en ajourført viden, der kvalificerer til at vejlede på alle klassetrin og samtidig et kendskab til hele danskfaget og progressionen inden for fagets områder

- kendskab til evalueringsmetoder, herunder testmetoder og et repertoire af muligheder for indsatser i forhold til evalueringernes konklusioner
- teoretisk viden om vejlederrollen samt være i stand til formidling af ny viden

Læsevejlederens opgaver:

- i samarbejde med skolelederen at holde skolens sigte i relation til undervisningsministeriets ”Fælles mål for dansk”
- at vejlede og rådgive lærerne i almindelige klasser om handleplaner for målrettet læse-/skriveundervisning
- at vejlede og rådgive lærere om læsning i samtlige fag
- at medvirke til at implementere kommunens læsepolitik i samarbejde med børnehaveklasseledere, dansklærere og skoleledere – øvrige relevante fagpersoner kan inddrages

I vejledningen af kolleger har læsevejlederen brug for at kunne foreslå materialer, der tilgodeser den enkelte elevs behov.

Dansklærerens ansvar i forbindelse med læsning

En dansklærers opgave i forhold til klassens læseudvikling er at tage ansvaret for, at den enkelte elevs læsekompetence er alderssvarende og acceptabel. Læsning udvikles i alle fag, men dansklæreren har en særlig forpligtelse til at undervise med henblik på at udvikle alle elevers læsekompetence.

Faglærerens ansvar i forbindelse med læsning

Læsning skal eleverne lære at bruge i mange fag, og derfor er det vigtigt, at alle skolens lærere tager ansvar for, at lære eleverne at læse de tekster, der hører til i netop deres fagområde.

Læsning af faglitteratur kræver meget forskellige læsestrategier og indsigt i fagsprog. Derfor har faglæreren et særligt ansvar for at tilrettelægge undervisningen i faget, så faglig læsning indgår som værktøj til videnstilegnelse i fagområdet.

Tosprogede elever

Nogle tosprogede elever mangler ofte grundlæggende dele af den dansksproglige begrebsverden, som den tidlige sprogtilegnelse, der foregår i hjemmet og i daginstitutioner, giver barnet.

Derfor skal de tosprogede elever på samme tid lære at læse samt lære, hvad de begreber, de læser om, betyder. Det er en stor udfordring at lære at læse, hvis grundlæggende danske begreber ikke er en del af den viden, eleven bygger sin læseforståelse op omkring.

Det er nødvendigt, at alle lærere, der har tosprogede elever i deres klasser, er bevidst om de problemstillinger, der knytter sig til læseundervisningen og gør sig særlige overvejelser om, hvordan de vil gribe undervisningen an så de tosprogede får mulighed for at lære faglige begreber samtidig med at fagets indhold læres. Læseundervisningen skal knyttes sammen med udviklingen af det mundtlige sprog og på andre måder tilrettelægges så afkodning og forståelse bliver et hele i undervisningen.

Lærernes mulighed for vejledning og rådgivning

Til at løfte ovenstående forpligtelser og de forskellige ansvar har alle lærere mulighed for at samarbejde med skolens læsevejleder, specialundervisere og tosproglærere samt fagkonsulenter i undervisningsministeriet og på Center for undervisningsmidler.

Specialpædagogisk bistand

Nogle elever har svært ved at komme i gang med at læse, og nogle elever har livslange læsevanskeligheder. For disse elever er det nødvendigt, at skolerne har en plan for den tidlige og foregribende indsats så færrest muligt få læsevanskeligheder, men også en plan for den langsigtede indsats, når elevens læsevanskeligheder ikke ser ud til at forsvinde.

I børnehaveklassen sprogscreens alle eleverne inden efterårsferien, og for de elever, der viser tidlige tegn på at have svært ved at bruge bogstaver og ord, skal der iværksættes en tidlig og systematisk undervisning, der giver dem mulighed for at tilegne sig de fornødne forudsætninger for at komme i gang med læseudviklingen.

Specialundervisningsteamet på skolen er på forskellige måder med til at kvalificere den samlede læseindsats samt koordinere og forestå indsatsen for elever med behov for særlig støtte omkring læseudviklingen.

Undervisningsdifferentiering er i henhold til folkeskoleloven §18 et bærende princip for hele skolens undervisning. Specialpædagogisk bistand gives til elever, hvor undervisningsdifferentiering og holddannelse ikke i tilstrækkeligt omfang kan sikre elevens udvikling - i dette tilfælde læseudviklingen. (Bekendtgørelse om specialpædagogisk bistand, 2005)

På baggrund af testresultater og observationer udarbejdes en handleplan for de elever, der har brug for en tidlig men også langsigtet læseindsats. Testning og udarbejdelse af handleplan sker i et samarbejde mellem dansklærer og andre fagpersoner – f.eks. læsevejleder, specialundervisningskoordinator og tosprogskoordinator.

It til elever med læse-/skrivevanskeligheder

It-teknologi kan hjælpe ordblinde elever og elever med forskellige læse-/skrivevanskeligheder til at opnå funktionel it-læsefærdighed.

I Allerød Kommune har alle folkeskoler adgang til at benytte it-teknologi til elever med læse-/skrivevanskeligheder, idet der findes computere på alle skoler med særlige oplæsnings- og skriveprogrammer, fortrinsvis hjælpeprogrammet CD-ORD.

Dette program kan desuden frit downloades på elevens hjemmecomputer. Således kan eleven også anvende it-støtten derhjemme.

Hvis en elev med meget svære læse/skrivevanskeligheder har behov for det, kan elevens undervisningsbøger desuden bestilles på et digitalt medie, så eleven kan få støtte til oplæsning af disse bøger både derhjemme og på skolen.

Allerede fra indskolingen skal alle eleverne i undervises i og arbejde med it-programmer, digitale tekster og undervisningsmateriale, der understøtter læseudviklingen. Derved bliver it-programmerne et kendt værktøj for alle elever, og computeren bliver et redskab til læring for alle – også for elever med læse-/skrivevanskeligheder.

Formålet med at benytte it til elever med læse- og skrivevanskeligheder er:

- at eleven lærer at bruge it som redskab og får en optimal funktionel it-læse/skrivekompetence
- at elevens it-kompetencer forbedres
- at eleven øger sin læse- og skrivekompetence
- at elevens lyst til at lære og selvværd styrkes

Lærere, der underviser elever med læse-/skrivevanskeligheder, skal kunne hente viden om og erfaring med oplæsningsværktøjer, skriveprogrammer og programmernes pædagogiske muligheder for eleverne.

Særligt tilrettelagt specialundervisning

I Allerød Kommune kan elever med massive tale-/læsevanskeligheder visiteres til et tilbud om særligt tilrettelagt specialundervisning.

Målgruppen for denne undervisning er normalt begavede elever fra børnehaveklasse til 9. klasse, hvor massive tale-/læsevanskeligheder er elevens primære problematik.

Formålet med undervisningen er:

- at bibringe eleverne de faglige færdigheder i folkeskolens fag, som deres forudsætninger giver muligheder for
- at der målrettet arbejdes specifikt med eleverne, så de på trods af deres sproglige og/eller læsemæssige vanskeligheder udvikler sig optimalt

Målet for undervisningen er:

- et fagligt niveau, der om muligt vil kunne sætte eleverne i stand til på længere sigt at følge undervisningen i en normal klasse i folkeskolen, samt derudover bidrage til at kvalificere eleverne til at kunne gennemføre deres videre uddannelsesforløb

Læsekonference

Læsekonferencen er en gensidigt kvalificerende og rådgivende samtale mellem dansklærer og skolens læsevejleder - evt. kan testlærer, specialundervisningskoordinator, skolens ledelse og evt. andre fagfolk deltage i samtalen.

Det fremgår at skolens lokale læsehandleplan, hvornår der afholdes læsekonference, og hvem der deltager.

Formålet med læsekonferencen er at gennemføre en drøftelse om klassens og den enkelte elevs læseresultater og i tilfælde, hvor det skønnes tilrådeligt at drage en pædagogisk konsekvens for den videre læseundervisning på baggrund af:

- dansklærerens beskrivelse af klassen og den enkelte elev – socialt og fagligt
- dansklærerens beskrivelse af den pædagogiske indsats
- elevernes resultater i klasselæsetestene

Læsetestning af klasser

I Allerød Kommune følges elevernes læseudvikling tæt bl.a. gennem læsetests. Elever i børnehaveklasse til 5. klasse læsetestes hvert år og fra 6. klassetrin læsetestes udvalgte klassetrin.

Herudover gennemføres de nationale læsetest på følgende årgange:

- 2. klassetrin
- 4. klassetrin
- 6. klassetrin
- 8. klassetrin

Kommunalt mål for elevernes læsefærdighed:

Mindst 92% af eleverne i 2. klasse skal i slutningen af skoleåret læse sikkert i forhold til en beskrevet kategori i en standardiseret læsetest.

Vejledende retningslinjer for læseundervisning i folkeskolerne i Allerød Kommune

God læsefærdighed

En god læsefærdighed består helt overordnet af to hovedkomponenter, nemlig afkodning og læseforståelse.

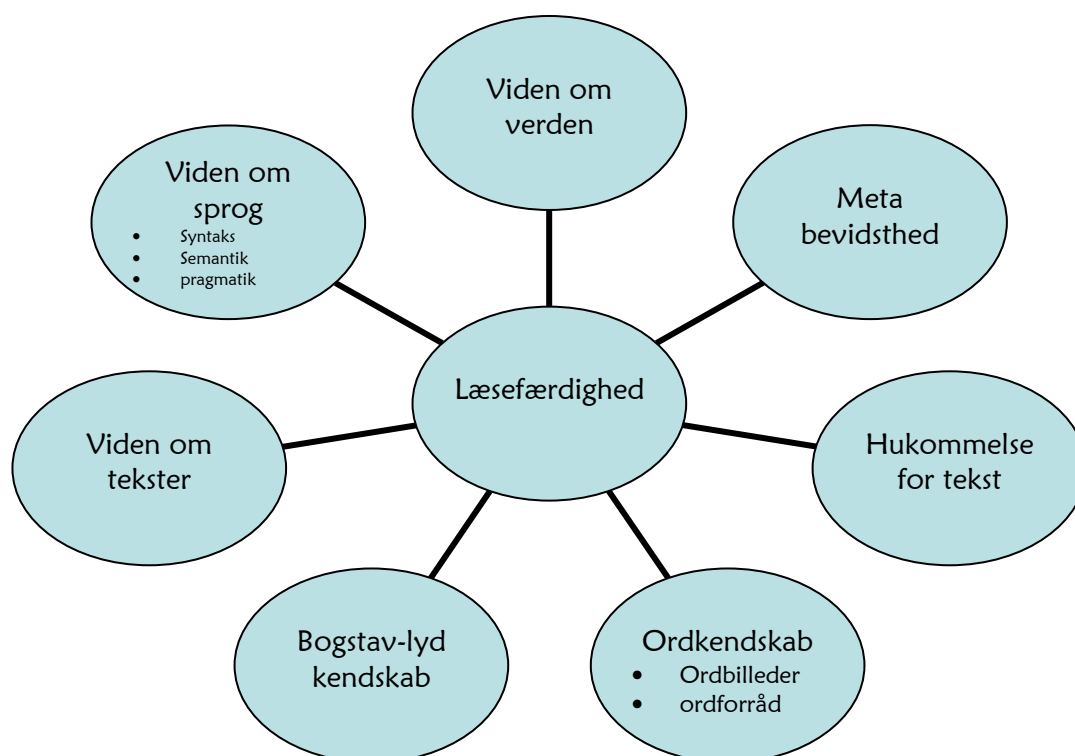
Afkodning er den færdighed, der sætter os i stand til at se, at krusedullerne på papiret repræsenterer bogstaver, at bogstaverne har hver deres navne og lyde, og hvis man sætter lydene sammen, opstår der ord – ord vi genkender fra det talte sprog. Afkodning i sig selv har ingen værdi. Først når vi opnår en forståelse af det, vi afkoder, kan man tale om, at vi læser.

Læsefærdighed er et samspil af mange samtidige og parallelle processer, som i læseøjeblikket må koordineres på et automatiseret niveau.

I folkeskolerne i Allerød Kommune bruger vi den interaktive læsemodel i tilrettelæggelsen af læseundervisningen.

Den interaktive læsemodel

Efter Ehri 1995

Mange af de kundskabsområder, som modellen beskriver, vil være områder, som har været under udvikling længe inden, barnet møder skolen. Barnets evne til at forholde sig aktivt til den oplæste tekst – f.eks. via dialogisk oplæsning - udvikles i det nære samspil med en god voksenmodel, og barnets mulighed for at eksperimentere med og udforske skriftsproget danner grundlag for at forstå sammenhængen mellem bogstaver og sproglyd og forstå skriftsprogets funktion.

Viden om verden:

Læserens viden om verden giver baggrund for at forstå det læste, fordi forhåndsviden og erfaringer aktiveres i tanke- og forestillingsprocesser, når læseren læser, og på den måde hjælper med at organisere og lagre den nye viden.

Metabevidsthed:

Ved metabevidsthed forstås læserens bevidsthed om at forstå, det man læser og at ændre strategi, hvis man ikke forstår, det man læser – f.eks. ved at læse stykket igen eller koncentrere sig om særligt vigtige ord eller passager. Læseren kan altså via sin metabevidsthed være kritisk med sin forståelse i selve læseprocessen.

Viden om tekster:

Læserens erfaringer med forskellige teksttyper har stor betydning for den samlede forståelse af teksten. Erfaring med forskellige tekstgenrer giver læseren mulighed for at trække på en forforståelse af ordtyper, vendinger og indhold og giver mulighed for at vælge, hvilken læsemåde og hvilke læseforståelsesstrategier det er hensigtsmæssigt at anvende.

Hukommelse for tekst:

Læserens hukommelse for en tekst deles almindeligvis i en arbejdshukommelse og en langtidshukommelse.

Arbejdshukommelsen bruges til at huske den tekstdel, så langt læseren allerede har læst. Langtidshukommelsen bruges til at danne paralleller til andre tekster af samme type, som læseren tidligere har stiftet bekendtskab med.

Viden om sprog:

Viden om sprog bygger på viden om syntaks, semantik og pragmatik dvs. viden om rækkefølgen af sætningers led, tekstens indholdsmæssige betydning og enkeltords egentlige betydning i den sammenhæng, de optræder i samt hensigten med det læste.

Viden om sprog giver læseren mulighed for at udøve sproglig kontrol under sin egen læsning og evt. gribe korrigerende ind, hvis forståelsen svigter.

Ordkendskab:

Et stort ordforråd og mange ordbilleder i det ”mentale” leksikon giver læseren mulighed for umiddelbart at genkende og tolke ord. Det betyder, at læseren får et markant større udbytte af indholdet i en tekst.

Bogstav-lyd kendskab:

Bogstav-lyd kendskabet har direkte med afkodningsfærdigheden at gøre. Imens læsefærdigheden opbygges i indskolingsårene, danner det begyndende kendskab til bogstavernes forskellige lyde og lydenes sammensætning i forskellige ord et støttesystem, som sætter barnet i stand til at afkode ukendte ord. Efterhånden som ordafkodningen automatiseres og flere ord læses som ordbilleder, flyder læsningen lettere, og barnet bruger energien på at forstå, hvad det læser.

Læsning i indskolingen

Generelt om læsning i indskolingen

I indskolingen bygger det sproglige arbejde videre på de erfaringer, børnene allerede har gjort sig med sproget – lyde, toner, rytmer, rim, remser, sange, bogstaver, legeskrivning og oplæste historier.

Eleverne skal lære om og få erfaringer med begreberne: bogstav (navn, lyd og form), ord og sætning både i den tidlige læse- og skriveproces - formsiden.

Oplæsning, fortælling, genfortælling og dialog vil være aktiviteter, der i dagligdagen underbygger den begyndende forståelse af, hvordan tekster bliver til og hvordan de læses eller skrives - indholdssiden.

De tekster, eleverne selv læser eller skriver, vil gennem indskolingsårene blive gradvist længere og mere komplekse, og både læsning og skrivning bliver mere flydende. Eleverne tilegner sig flere og flere sikre og automatiserede læse- og stavestrategier.

I løbet af indskolingsårene begynder børnene også at læse og skrive om faglige emner.

Læsning i børnehaveklassen

Formål

- At styrke og udvikle elevernes sproglige færdigheder
- At gøre eleverne sprogligt parate til den fremtidige læse- og sprogindlæring

Læsning i 1. klasse

Formål

- At styrke og udvikle elevernes sproglige færdigheder
- At give eleverne mulighed for at erfare, at læsning og skrivning kan give oplevelser og viden
- At stimulere elevernes læse- og skrivelyst

Læsning i 2. klasse

Formål

- At eleven fortsat har lyst til at læse og skrive
- At eleven kan anvende læsning og skrivning i hverdagen
- At eleven får oplevelsen af, at læsning giver oplevelser
- At eleven bruger læsning til oplysning og information
- At bruge skrift som egentligt kommunikationsmiddel

Læsning i 3. klasse

Formål

- Bevarer og fortsat udvikler lysten til at læse og skrive
- Får oplevelser og tilegner sig viden gennem læsning af forskellige genrer
- Stifter bekendtskab med uddrag af børnelitteraturen
- Anvender læsning og skrivning i alle fag og på tværs af fagene
- Erfarer, at kropssprog og stemmeføring er vigtig i kommunikation
- Henter inspiration til egen skriftlig og mundtlig formulering fra det, der læses, høres og ses

Læsning på mellemtrinnet

Generelt om læsning på mellemtrinnet

Når eleverne begynder på mellemtrinnet forudsættes det, at afkodningen for langt de flestes vedkommende er næsten sikker. Elevernes fokus skal nu flyttes til de øvrige kundskabsområder i den interaktive læsemodel, og eleverne skal udvikle en aktiv læseindstilling.

For at have en aktiv læseindstilling og en god læseforståelse kræves det, at eleven har en god sprogforståelse, dvs. et godt ordforråd, en god syntaktisk forståelse og et godt kendskab til tekstbånd. Elevens viden om verden, viden om tekster og elevens aktive brug af sin viden får også stor betydning for læseforståelsen på dette trin. Dertil kommer evnen til at kunne danne inferenser, dvs. at kunne læse mellem linjerne og evnen til at stoppe op i sin læsning i mødet med noget svært forståeligt.

Eleverne læser alderssvarende skøn-, fag- og digitallitteratur med forståelse og lærer at bruge forskellige læseforståelsesstrategier og læseteknikker. Bevidstheden om læringsudbyttet af læsning er stigende.

Formål

- At konsolidere læsningen og skrivningen ved at eleverne læser og skriver meget og varierede tekster
- At skabe læsere med en aktiv læseindstilling
- At bevare læselysten
- At bruge læsning som redskab til at få ny inspiration, nye idéer, holdninger og viden
- At øge elevernes læsehastighed

Læsning i udskolingen

Generelt om læsning i udskolingen

I udskolingen øges fokus på læsning og forståelse af informerende, faglitterære tekster. Komplexiteten i de faglige tekster fordrer, at eleverne kan skelne mellem teksttyper, og der stilles dermed større krav til elevernes evne til at vælge hensigtsmæssige læsemetoder og læseforståelsesstrategier. Faglig læsning defineres som det at læse for at lære. Via læsning af sagprosattekster tilegner læseren sig ny viden. Læsning af tekster stiller følgende krav til elevernes læsefærdigheder:

- Elevens ordkendskab
- Elevens genrekendskab
- Elevens evne til at aktivere relevant forhåndsviden om emnet og integrere ny med allerede eksisterende viden
- Elevens evne til at drage følgeslutninger
- Elevens metakognitive færdigheder (f.eks. bevidsthed om læseformål og læseudbytte)
- Elevens kendskab til særlige sproglige træk ved fagets tekster
- Elevens evne til at følge den røde tråd i teksterne.

Formål

- At konsolidere læsningen og skrivningen ved at eleverne læser meget og varierede tekster
- At skabe læsere med en aktiv læseindstilling
- At bevare læselysten
- At bruge læsning som redskab til at få ny inspiration, nye idéer, holdninger og viden
- At opnå høj bevidsthed om eget udbytte af det læste
- At øge elevernes læsehastighed

Allerød Kommune

